

Βιβλίο

Γράφει ο ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Σε έναν εφιαλτικό κόσμο

Γιώργος Καρυπίδης: Πρωταθλητής καταδύσεων. Διηγήματα. Εκδόσεις «Νεφέλη», Αθήνα, 1991, σελ. 122, δρχ. 800

ΤΟ ταξίδι, η περιπλάνηση, ο θάνατος. Και, ταυτόχρονα, η ματαιότητα της εξόρμησης, την οποία μας επιβάλλει πάντοτε ένας καινούργιος τόπος, η εσωτερική συντριβή, οι γελοίες και οι σπαρακτικές όψεις της προετοιμασίας για τη μεγάλη, την τελική αναχώρηση. Αυτά είναι τα θέματα που απασχολούν τον Γιώργο Καρυπίδη στο πρώτο του βιβλίο, μια συλλογή διηγημάτων χωρισμένη σε δύο ενότητες. Ο προσεκτικός αναγνώστης δεν θα δυσκολευτεί να διακρίνει στο βάθος της αφήγησης τον στοχαστικό τόνο του συγγραφέα και τη δοκιμαστική καταγωγή - πολλές φορές και υφή της γραφής του: προϋποθέσεις που συνήθως δεν συνιστούν ευόωιο παράγοντα για εντελή λογοτεχνική πράξη.

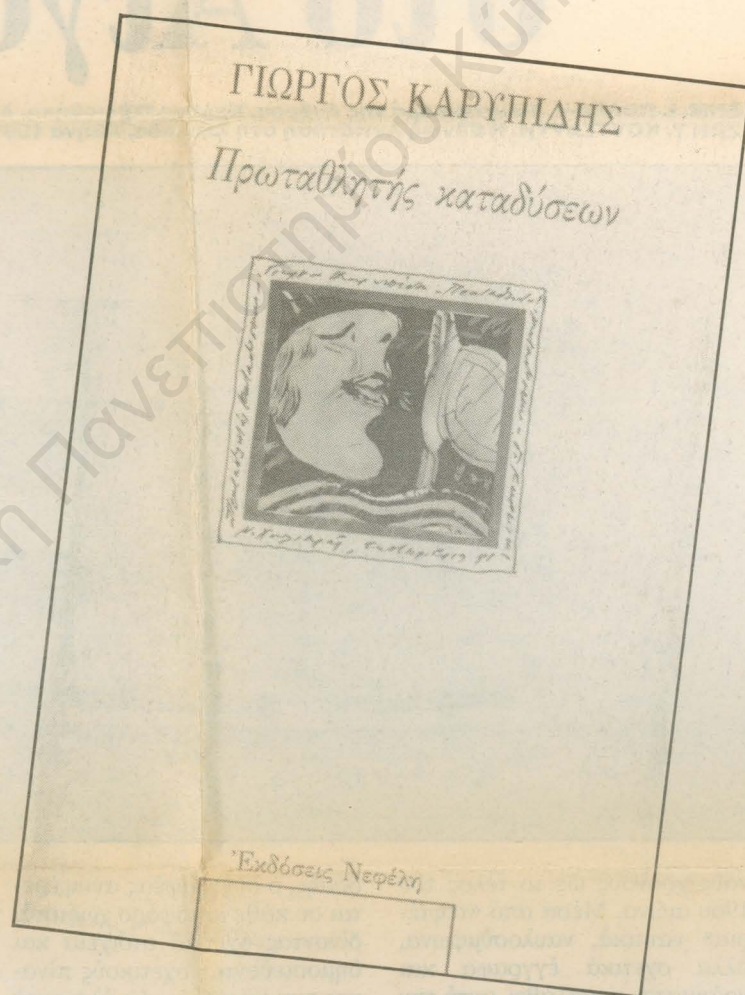
Θα αρχίσω, λοιπόν, από τις επιφυλάξεις που μπορεί να συνοδεύσουν την υποδοχή του βιβλίου. Εκείνο το οποίο έχω κυρίως κατά νου είναι το διανοητικό φορτίο των κειμένων: ο Καρυπίδης παρασύρεται συχνά σε έναν ρηματικό σχολιασμό του κοινωνικού και του πνευματικού περιγύρου, με αποτέλεσμα να υπονομεύει την αμεσότητα των εικόνων του και να αδυνατίζει τις αφηγηματικές του καταστάσεις. Οποτε αποφασίζει να μιλήσει ρητά ή έστω να κάνει κάποιους υπαινιγμούς για φανερά ή αφανή συμπτώματα του δημοσίου βίου, χάνει πόντους σε ένταση και αληθοφάνεια.

Και είναι φυσικό: οι ιδέες ουδέποτε βοήθησαν τη λογοτεχνία να γίνει καλύτερη.

Και όταν, όμως, ο δημιουργός δεν εισάγει ιδέες, αλλά κατατρίβεται σε μια αφρημένη υπαρξιακή ενατένιση, όπως επίσης συμβαίνει σε ορισμένα από τα διηγήματα της συλλογής, το αποτέλεσμα δεν δείχνει πολύ διαφορετικό: η δράση θυσιάζεται στο βωμό μιας πιο επείγουσας ανάγκης - της αναγωγής προσώπων και γεγονότων σε ένα υπέρτερο (φιλοσοφικό ή ψυχολογικό) σχήμα, που ο Καρυπίδης παρεμβάλλει εκβιαστικά (ή εν πάση περιπτώσει αυθαίρετα) στην ανέλιξη της πλοκής και στο ξετύλιγμα του μύθου.

Δεν θα πρέπει, εντούτοις, να φανταστούμε ότι ο συγγραφέας προσέρχεται ανυποψίαστος στο παιχνίδι. Θα έλεγα, μάλιστα, ότι εν πολλοίς ακολουθεί συνειδητά ανάλογες κατευθύνσεις: για να αποφύγει, υποπτεύομαι, τη ρεαλιστική ή την ηθογραφική σύμβαση και για να μην ξεπέσει, κατά συνέπεια, στην επίπεδη αναπαράσταση. Πράγμα που κατορθώνει, όποτε αποδεδειγμένα από τις πνευματοκρατικές του εξαρτήσεις.

Τότε, τα λόγια του αποκτούν ουσία, η εικονοπλαστική του δύναμη αυξάνει εντυπωσιακά και η φαντασία του αναπτύσσεται με τολμηρά και στέρεα βήματα. Παράδειγμα, η ζοφερή και πικρή «Κουρτίνα» από το πρώτο

μέρος, όπου με μια σαρκαστική αντιστροφή της αναγνωστικής προσδοκίας (αντί για τον αναμενόμενο θάνατο της μάνας παρακολουθούμε αίφνης τον αφανισμό του γιου), ο Καρυπίδης προσοδίδει εφιαλτικές διαστάσεις σε ένα θέμα που υπό διαφορετικούς όρους δεν θα ξε-

περνούσε το επίπεδο της ρουτίνας. Δύο ακόμη καλά παραδείγματα, από το πρώτο πάντα μέρος, είναι το «Παραμύθι για υπερήλικες», που θυμίζει αγνά Θάκερσκι, και ο «Νυχτερινός άνεμος στη Θεσσαλονίκη» που ενέχει αυτοβιογραφικά στοιχεία. Και τα δύο συνδυάζουν

επιτυχώς τη συγκροτημένη παρουσία της ιδέας (μια απόχρωση στο φόντο του κάδρου) με τον πειστικό λόγο του αφηγητή, ο οποίος και προσελκύει και συγκινεί.

Ικανότητα επιδεικνύει ο Καρυπίδης και στη σκιαγράφηση κλίματος μοναξιάς, αποξένωσης και παρακμής, ιδίως όταν υποβάλλει τέτοια αισθήματα όχι μέσω των σκέψεων και των αντιδράσεων του ήρωα, αλλά με την πλάγια μεταφορά τους στην περιγραφή εσωτερικών και εξωτερικών χώρων. Ο «Βροχοποιός», το «Τανγκό στο Μόναχο» και η «Σύντομη συνάντηση» (όλα από το δεύτερο μέρος) αποτελούν από αυτή την άποψη αξιόπιστα τεκμήρια.

«Το μόνον της ζωής του ταξείδιον», σε ό,τι αφορά τον αγαθό γέρο του Βιζυηνού στο ομότιτλο διήγημα, ήταν ο δρόμος που πήρε για τον άλλο κόσμο. Και το μοναδικό ταξίδι που έκανε το φιλάσθενο αγόρι του Προυστ στο «Ονόματα τόπων: το όνομα» περιορίστηκε σε έναν περίπατο με την νταντά του στα Ηλύσια Πεδία. Κάτι αντίστοιχο θέλει να μας πει ο Γιώργος Καρυπίδης - και όταν δεν φιλοσοφεί ή δεν σχολιάζει, το λέει καλά: οι τόποι, δικόι μας και ξένοι, θα συνεχίσουν να μας διαφεύγουν ως την τελευταία ώρα, μέχρι την τελευταία στιγμή.

Το τοπίο που δικαιωματικά μας ανήκει είναι ο θάνατος: μια άλλη, η απόλυτη μορφή περιπλάνησης.

Βιβλίο

Γράφει ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΤΑΜΕΛΟΣ

Αρμενίζοντας στο Αιγαίο

ΠΛΟΥΣΙΑ και αρχέγονη είναι η ναυτική παράδοση του γένους των Ελλήνων.

Και η μελέτη της παράδοσης αυτής συνεχίζεται από χρόνια από άξιους ερευνητές, που κάθε τόσο προσκομίζουν και καινούργια στοιχεία για το ναυτικό έπος των Ελλήνων, τη σύνδεση των κατοίκων της γης μας με τους γλαυκούς ορίζοντές της. Συμβολή πολύτιμη στην έρευνα της παράδοσης αυτής αποτελεί και το λεύκωμα των ιστιοφόρων της Ανδρου, χάρη στη μεθοδική, λεπτομερειακή και αποκαλυπτική μελέτη του Δημητρίου Ι. Πολέμη, του οποίου οι αρχαιακές, βιβλιογραφικές και άλλες σχετικές με την Ανδρο εργασίες, τον καθιστούν άξιο συνεχιστή του Δημητρίου Πασχάλη, του κατ'εξοχήν ιστορικού της Ανδρου. Ο συγγραφέας, με την αξιοποίηση των σχετικών ιστορικών πηγών, αλλά και με βάση αρχαιακό υλικό, κατορθώνει να μας δώσει, με εντυπωσιακή πληρότητα και επιστημονική διαύγεια και τεκμηρίωση, τη ναυτική παράδοση της Ανδρου από την περίοδο της Τουρκοκρατίας και ως το τέλος του περασμένου αιώνα, οπότε ο ατμός αλλάζει και τις συνθήκες στη ναυτιλιακή δραστηριότητα, τα ιστιοφόρα αποτελούν πια μιαν ηρωική παράδοση, που δεν της λείπει και η ποιητική νοσταλγία. Ο Δ. Ι. Πολέμης, με βάση συγκεκριμένα ιστορικά στοιχεία, αναφέρεται στη συγκρότηση της ιστιοφόρου ναυτιλίας στην Ανδρο και την πορεία της στην Τουρκοκρατία, την επανάσταση του 1821 και τους κατοπι-

ΔΗΜ. Ι. ΠΟΛΕΜΗ. Τα ιστιοφόρα της Ανδρου. Καίριος Βιβλιοθήκη. Αθήνα 1991. Σελ. 181. Δρχ. 10.000.
ΖΩΗ Τ. ΚΟΥΤΣΑΥΤΗ. Η Εθνική Αντίσταση στη Λευκάδα. Αθήνα 1991. Σελ. 543. Δρχ. 2.500.

νούς χρόνους ως το τέλος του 19ου αιώνα. Μέσα από «τεφτέρια» ναυτικά, ναυλοσύμφωνα, άλλα σχετικά έγγραφα και γράμματα, αναπλάθει αυτή την πορεία, αναφέρεται σε καράβια και καραβοκίρηδες, στις εμπορικές τους δραστηριότητες και σε όλα τα ιστορικά και στατιστικά εκείνα στοιχεία, που μπορούν να μας δώσουν ολόκληρη τη ναυτική παράδοση της Ανδρου, με τρόπο σαφή και καθοριστικό. Μετά την παρουσίαση της συνολικής ναυτικής παρά-

δοσης, ο συγγραφέας αναφέρεται σε κάθε ιστιοφόρο χωριστά, δίνοντας σχετικά στοιχεία και δημοσιεύοντας σχετικούς πίνακες των καραβιών. Κι όλα αυτά τα διαφωτιστικά και στέρεα συγκροτημένα στοιχεία και συμπεράσματα, συμπληρώνονται μ' ένα πλούσιο εικονογραφικό υλικό. Μια σημαντικότερη εργασία έχουμε, ένα λεύκωμα εντυπωσιακό, που ενώ εξαντλεί τη ναυτική παράδοση της Ανδρου, αποτελεί και ουσιαστική προσφορά στη γενικότερη έρε-

να της ναυτικής παράδοσης του τόπου μας.

Ο Ζώης Κουτσαύτης καταθέτει στο βιβλίο του «Η Εθνική Αντίσταση στη Λευκάδα» την προσωπική του μαρτυρία για την Εθνική Αντίσταση στη Λευκάδα, σε συνάρτηση με αφηγήσεις άλλων συναγωνιστών του, αλλά και ντοκουμέντα που συγκέντρωσε από διάφορες πηγές. Οπως είναι γενικότερα παραδεκτό, το κύριο βάρος της Εθνικής Αντίστασης το ελωμίσθησαν το ΕΑΜ και ο ΕΛΑΣ, οι αντιστα-

σιακές εκείνες οργανώσεις που συγκέντρωσαν γύρω τους το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού λαού. Τους ηρωισμούς και τις θυσίες του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ στη Λευκάδα καταγράφει, με πλούσια και διαφωτιστικά στοιχεία, ο συγγραφέας-αγωνιστής και με στόχο να δει τα γεγονότα, σε πολλά από τα οποία και ο ίδιος πήρε μέρος, με αντικειμενικότητα και νηφαλιότητα, ώστε η μαρτυρία του και υπεύθυνη και αυθεντική να είναι. Το υλικό που προσκομίζει είναι και πλούσιο και διαφωτιστικό, γιατί δεν αναφέρεται μονάχα στον αγώνα ενάντια στον κατακτητή, αλλά και στις διαμάχες που παρουσιάστηκαν ανάμεσα στις διάφορες αντιστασιακές οργανώσεις, επισημαίνοντας κίνητρα και επιδιώξεις. Η παράθεση συγκρούσεων και αγωνιστές που έπεσαν για τη λευτεριά της πατρίδας, οι περιπέτειες και τα θύματα εσωτερικών διενέξεων, η παρουσίαση γενικότερα της ατμόσφαιρας που επικρατούσε στη Λευκάδα, την ηρωική και συχνά δραματική εκείνη εποχή, καθιστούν το έργο ξεχωριστά διαφωτιστικό. Πρέπει να σημειώσουμε πως το έργο, που κυρίως αναφέρεται στη Λευκάδα, αναφέρεται και σε ανάλογα γεγονότα που συνδέονται με το κοντινό στη Λευκάδα αιτωλοακαρνανικό Ξηρόμερο. Το βιβλίο αυτό, ενώ μας δίνει, με τρόπο διεξοδικό και εντυπωσιακό, την Εθνική Αντίσταση στη Λευκάδα, αποτελεί και πολύτιμη συμβολή στη συνολική θεώρηση της Εθνικής Αντίστασης στη χώρα μας.